

Haško zavaravanje

Zaboravlja se da je Ramuš Haradinaj za sada osumnjičen, a da je, recimo, Nebojša Pavković bio optužen, pa je bio kandidat za predsednika Srbije, ili general Sreten Lukić kandidat za poslanika. Niko na to nije ozbiljnije reagovao, a to ipak nekome šalje neku poruku. Moramo primenjivati iste aršine.

*Gost: Živorad Kovačević, predsednik Evropskog pokreta u Srbiji
Novinar: Ivana Stevanović*

B92: Američki ambasador za pitanja ratnih zločina Pjer Rišar Prosper uputio je juče jedno veoma oštru kritiku na račun Vlade Srbije i premijera Koštunice, i prvi put naznačio da bi Haški tribunal mogao da nastavi sa radom i posle roka 2008. godine. Odgovornost za to pripisao je Beogradu Vojislavu Koštunici.

Kovačević: "Što se tiče fokusiranja odgovornosti na vladu i na premijera, to je učinila i Karla del Ponte na Savetu bezbednosti, i to prvi put tako jasno. A Prosper je otišao korak dalje. I njegova kritika vlade je oštija, jer on ništa ne uzima kao olakšavajuću okolnost, nego upotrebljava izraze – To je na nuli, ili jedno veliko ništa, itd, očigledno pokušavajući da naglasi da se sve što je učinjeno moglo i očekivati, ali da na glavnom frontu nema promena i da oni te promene očekuju. Takođe jeste novo da je rečeno da će verovatno Haški tribunal nastaviti rad i posle 2008. godine. Time se pokopavaju bilo kakve eventualne iluzije o tome da može i da se sačeka taj datum, a da se ništa ne uradi. Oni očigledno neće zatvoriti tribunal pre nego što glavni optuženi ne budu izvedeni pred sud i ne budu izrečene prvostepene presude. Prosper sasvim jasno govori o tome da ovoga puta nema nikakvih opravdanja i izvinjenja, i da američka administracija odustaje od ponude koju je jednostrano dala - da suđenje četvorici generala može da se održi u Beogradu pod, pretpostavkom da Mladić bude izručen."

B92: Sećamo se da je upravo američka administracija bila najglasniji zagovornik pritisaka na Haški tribunal da završi rad u roku. Ukoliko je Vlada Srbije sada, na neki način, naterala američku administraciju da promeni tu svoju odluku, koliko bi to moglo da se odrazi na odnose Srbije i Amerike?

Kovačević: "Odnosi između Srbije i Amerike nisu ne znam kako komplikovani, jer uopšte američka spoljna politika je lakše čitljiva nego mnoge druge politike. Oni bez zazora i sasvim jasno kažu šta misle i šta očekuju, i u tom pogledu nema nikakvih promena. Sasvim je jasno šta se ovde očekuje: broj jedan je Hag. Kad to uradite, onda možemo da razgovaramo o drugome. Pošto Prosper očigledno

predstavlja kontinuitet između sadašnje i nove administracije istog predsednika, situacija je sasvim jasna."

B92: Da se vratimo na ovo što je Beograd na neki način izgubio. Postojala je ponuda da se četvorici generala sudi u Beogradu. Ona je sada povučena. Čini se da vlada zapravo, odbijanjem da ispuni ono što se od nje traži, sama sebi potkopava tlo pod nogama u toj priči o dvosmernoj saradnji.

Kovačević: "Jeste, vi ste tu potpuno u pravu. Ja spadam među one koji na saradnju s tribunalom gledaju znatno šire. Znači, ne samo zato što to moramo i što je to međunarodna obaveza i što u protivnom nećemo biti primljeni u Partnerstvo za mir ili nećemo dobiti neke kredite itd, nego da zbog nas samih to moramo da činimo, da se suočimo sa prošlošću, da jedanput utvrdimo istinu, da individualizujemo odgovornost i krivicu, i na kraju da stvorimo, što je ne manje važno, osnove za obnovu poverenja u regionu, bez toga nema ništa. Ali, hajde da se svedemo na to što predstavlja neku real politiku. Dakle, premijer Koštunica ili drugi mogu da misle o tribunalu ovo ili ono, a sad se radi o očiglednom pritisku. I oni pod tim pritiskom popuštaju. Sad već govore o punoj saradnji. Taj kvalifikativ ranije nije bio. E pa sad, nevolja je u tome što će oni na kraju to prihvatiti, ali vrlo zakasnelo. Znači, sa stanovišta te vlade i njenog opstanka, njenog međunarodnog kredibiliteta, to je najlošiji mogući put. Jer, očigledno je da samo dva politička lidera sasvim jasno traže tu saradnju, to su Boris Tadić i Vuk Drašković, i da međunarodna zajednica tu distinkciju već pravi. I onda, floskule tipa 'dvostrana saradnja' ili 'nije saradnja samo izručivanje optuženih nego je tu dokumentacija i oslobađanje svedoka obaveze čuvanja državne tajne' - one ništa ne znače. Sama reč 'saradnja' malo dovodi u nedoumicu, pa ispada da je saradnja ravnopravna. Radi se o saradnji u izvršavanju naloga suda. Prema tome, apsolutno nisu dve strane u tom pogledu jednake, niti je moguće da jedna strana, u ovom slučaju naša, ocenjuje da li je ta saradnja dobra ili ne. Tu ocenu daje međunarodna zajednica, daju velike sile, daje na kraju krajeva jedino autoritativno sam Haški tribunal. Mi ćemo da kažemo – 'Evo, potvrdio se naš model saradnje'. Prvo, koji je to model saradnje? Time što pozivaš nekoga da se dobrovoljno javi? To je prirodno da će prvo da učini. Javila se dvojica, i obojica iz Republike Srpske. I sad, evo, to je potvrda modela saradnje. A šta je sa četvoricom generala? Odnosno, i oni su pozvani da se dobrovoljno predaju. Pa ako to ne učine, ako ne prate primer Beare i generala Miloševića, šta će onda vlada učiniti?"

B92: Da, vlada ne nudi odgovor na to pitanje.

Kovačević: "Jeste. To je ono što zahteva politika. I jedno je veliko zavaravanje da dobijamo time što produžavamo, što psu sečemo rep parče po parče. Na kraju će rep biti odsečen, ali uz mnogo veće patnje i bolove."

B92: Zanimljiva je u tom odnosu vlade i vladajućih stranaka prema Haškom tribunalu jedna reakcija iz DSS-a na jučerašnje izvinjenje Borisa Tadića

građanima Sarajeva. Dakle, Miloš Aligrudić kaže da reči ne znače ništa i da su potrebna dela da se situacija sa ratnim zločinima prevaziđe. Prosto, kako vidite ovu reakciju? Znači, DSS govori o delima, a u isto vreme dok...

Kovačević: "Ja se sa gospodinom Aligrudićem potpuno slažem. Apsolutno je to tačno, mora se to delima utvrditi. Ta izvinjenja su neophodna, ali neophodna kao nekakav početak priznanja toga ili delimičnog priznanja da je nešto učinjeno, da moramo svi iz toga da izvučemo pouke i da bi trebalo međusobno da se izvinimo itd, i mora biti praćeno delima. Da li sad to dolazi iz pravih usta, to što vi pitate, nisam siguran. Jer, upravo je ova prethodna naša diskusija govorila o tome da su dela važna, a ne izjave o tome da, recimo, mi dobro sarađujemo ili bolje sarađujemo sa Haškim tribunalom nego ranije."

B92: Vi ste i sami nedavno imali prilike da uputite jednu vrstu izvinjenja, u Vukovaru. Na kakvu reakciju nailazite onda kada se suočite sa žrtvama ratnih zločina i kada im uputite izvinjenje?

Kovačević: "Smatrao sam svojom dužnošću kad su me pozvali da odem u Vukovar, i bio sam dva puta. Pre godinu dana zvalo se to izlaganje 'Vukovare, oprosti'. Ono je izazvalo veliku pažnju i bilo je na izvestan način dramatično, uz međusobne rasprave sa prisutnim ljudima u publici, od kojih su neki izgubili i decu. A drugi je susret bio pre mesec dana. Tu je bio i profesor Zoran Pusić iz Zagreba, pa smo zajedno nastupali sa istog onog polaznog stanovišta – da bi svako trebalo da govori, da kažem uslovno, o svojoj odgovornosti, odnosno odgovornosti režima i lidera koji su nas u sve ovo gurnuli. Kad sam rekao: "Vukovare, oprosti", ja sam rekao, "oprosti i meni", jer nosim deo odgovornosti. Razume se, moja odgovornost nije ni izbliza takva, a pogotovo što sam se od početka tome suprotstavljao. Ali, svi snose odgovornost. Ali, Vukovare, nađi u sebi snage da oprostiš, jer nećeš otići daleko! Oni su i dalje jako podeljeni, i dalje imaju srpske i hrvatske kafane, i dalje imaju odvojena društva, i dalje se kupaju na odvojenim kupalištima... I Vukovar u tome nema budućnosti. On mora da nađe u sebi snage, svi ti u Vukovaru, da preko toga pređu. Mislim da već sama činjenica da me zovu drugi put, pokazuje da oni žele da o tome čuju, i da čuju od nekoga ko dolazi iz Beograda, iz Srbije. Pri tome sam ja imao dijalog sa jednom gospođom koja je izgubila sina u Vukovaru, koga su ubile srpske paravojne ili druge snage, ja to ne znam. Ona je rekla da je bila u Vašingtonu i da je tamo bila jedna osoba iz Vukovara, Srpkinja kojoj su zenge ubile sina. Onda je ona rekla da ona ne može to da oprosti, da ne zna šta Srbi više uopšte traže u Vukovaru. Ja sam rekao: "Znate, to nije tako. Vama nisu ubili sina Srbi, niti toj drugoj gospođi Hrvati, nego su ubili zlikovci, zločinci iz redova toga naroda." Razume se da ondašnji režimi itekako nose odgovornost za to, ali ne narodi, nikako. Upravo to što se hoće suđenjima u Hagu jeste da se pokaže ko je direktno odgovoran, u protivnom svi stojimo iza toga. Ne mogu ti zlikovci postati sutra ili danas neki heroji, naši Srbi koje ne damo, naš Gotovina koga ne damo itd."

B92: Zanimljivo je to da predsednik Srbije ode u BiH i pošalje jednu poruku izvinjenja i poziv da se sudi onima koji su odgovorni za ratne zločine u Hagu, a sa druge strane imamo Vladu, koja odbija tu saradnju. Čini se da šaljemo prilično šizofrene poruke okolini.

Kovačević: "To su naše političke realnosti, sa njima treba računati. Kao što smo govorili o individualizaciji odgovornosti i zločina, tako i sada moramo govoriti o individualizaciji odgovornosti. Mislim da vlada greši i u tome što, ne usuđujući se da ide do kraja, u stvari, gubi podršku i među onima koji bi je možda podržali, i koji će onda radije podržati radikale, koji su u tom pogledu dosledniji. Prema tome, to i sa stanovišta političke pragme je pitanje da li donosi neke poene."

B92: Sa druge strane je sad zanimljivo, u celom tom stavu prema Haškom tribunalu, kada je u pitanju, recimo, Ramuš Haradinaj, imali smo prilike juče da čujemo poruke opet iz DSS-a, gde se upravo uzdaju u Haški tribunal i eventualnu optužnicu protiv Ramuša Haradinaja, usled čega bi on po tim spekulacijama morao da podnese ostavku na mesto premijera. U tome oni vide rešenje problema sa Ramušem Haradinajem.

Kovačević: "Prvo da kažem da je do reakcije moralo da dođe, da je ona opravdana, bez obzira na različite formulacije oko toga. To je velika greška albanske političke elite. Uostalom, sama činjenica da je Solana bio protiv toga i mnogi drugi pokazuje da je to jedan pogrešan potez koji sigurno ne vodi dijalogu i obnovi poverenja. Dabome da se zaboravlja pri tom da je Ramuš Haradinaj za sada osumnjičen, a da je recimo Nebojša Pavković bio optužen, pa je bio kandidat za predsednika Srbije, ili general Sreten Lukić kandidat za poslanika. Praktično, niko na to nije ozbiljnije reagovao, a to ipak šalje isto nekome neku poruku. Tako da, moramo primenjivati iste aršine. "

B92: Sam Haradinaj je juče dao intervju agenciji Beta, gde je, čini mi se, onako prstom u oko ubo srpsku vladu izjavom da on - da su Srbi izašli na izbore i dobili više poslanika u parlamentu Kosova – ne bi izglasan za premijera.

Kovačević: "To je jedna zlobna strela, koja ima mnogo osnove. Jer, ne možemo se istovremeno buniti protiv toga što je on premijer, a ni na koji način nismo iskoristili priliku da tamo na Kosovu kažemo da smo protiv toga. Bojkotom institucija se očigledno ništa ne postiže. I sada je tako ta razmena zlobnih strela između jedne i druge strane, koja nikome ne pomaže. Taj isti Haradinaj je dao vrlo pomirljive izjave – Otići će u Gračanicu, reći će njima... otići će ovamo... otići će u Beograd. Očigledno je da takvu ličnost Beograd neće primiti. To je sva slabost toga. Inače, on daje izjave koje su kooperativnije nego izjave njegovog prethodnika, na izvestan način."

B92: Samim tim šta mislite, šta bi bilo mudrije – da Beograd primi Haradinaja na razgovor ili da ostane dosledan u svom odbijanju da to prihvati?

Kovačević: "Ja ne verujem da će do toga doći, realno ne verujem. Svi upućuju na dijalog. Međutim, zavisi o čemu je dijalog uopšte. Dijalog o statusu nema nikakvog smisla dok god svaki albanski političar na Kosovu govori – 'Nezavisnost i ništa manje', a svaki političar u Srbiji kaže – 'Ne dolazi u obzir'. Tu ne postoji ono što se u teoriji pregovaranja zove 'zona mogućeg sporazuma'. Tu nema osnova za pregovaranje. To je onda nešto falš, neka predstava, kao što je bio šou u Beču. Kad su se sastali i s jedne i druge strane, svako je govorio za svoju publiku. Ako se hoće dijalog prvo mora da se promeni tema. To su obična životna pitanja. Znači, nas, ovu srpsku stranu interesuje pre svega položaj Srba i, razume se, istorijski i pravoslavni spomenici, crkve itd. I tu su onda pitanja granice, pitanja imovine, pitanja fizičke bezbednosti. A taj dijalog se ne vodi pred očima javnosti. Prema tome, te takve predstave, kad su strane u takvom i takvom konfliktu, o tome da će neko otići ovamo ili onamo, ništa ne znače. I svako želi da prikupi neke političke poene u očima međunarodne zajednice. Mislim da za to jednostavno nema šanse."

B92: Međutim, i pitanje statusa i uopšte rešenja problema Kosova se prilično u poslednje vreme vezuje za saradnju sa Hagom. Koliko tu zapravo ima realnih osnova?

Kovačević: "Ima realnih osnova, ali ne one vrste – Ako Kosovo, onda će Republika Srpska... Ta vrsta kombinatorike mislim da ne dolazi u obzir. To su odvojeni problemi. Što se tiče Haga, postoje tri ključne prepreke na putu Srbije prema Evropi. To su Hag, to su odnosi sa Crnom Gorom i to je Kosovo. Bilo koju od tih prepreka ako otklanjate jačate svoju međunarodnu poziciju i olakšavate pristup rešavanju onog drugog problema. Prema tome, pozicija Srbije u slučaju pune i безусловne saradnje sa Haškim tribunalom je neuporedivo bolja, jer već su događaji od 17. marta anulirali poziciju Albanaca kao miljenika međunarodne zajednice. Sada međunarodna zajednica u jednakoj meri vodi računa i o Srbima. E sada, ako se čini nešto što je protivno namerama i opštem kursu, ako vi svoju poziciju otežavate - manje vas čuju. Tako da, ta dva pitanja su u tom smislu veoma povezana. Znatno bi olakšalo poziciju Srbije u razgovorima o Kosovu, ako bi bilo pune saradnje sa Haškim tribunalom."